



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Instrvctio R. P. Bartholomæi Riccii Societatis Iesv
Theologi De Modo Recte Meditandi De Rebus Divinis**

Ricci, Bartolomeo

Mogvntiæ, 1605

Tractatvs VI. De exercitio voluntatis in Meditatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59608](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59608)



TRACTATUS VI.

DE EXERCITIO VOLUNTATIS IN MEDITATIONE.

De Actibus Voluntatis.

CAP. I.



QUONIAM apud scriptores
 quæstio est, an voluntas nostra
 præter sex actus suos proprios,
 vendicet sibi quoque undecim
 passiones vel affectiones qua-
 tenus versantur circa bonum generatim
 sumptum, quæ attribui solent Appetitui
 sensitivo, ut circa suum sensibile obiectum
 versatur, omnes hic commemorabo, ut re-
 ctius percipias, quod sit exercitium volun-
 tatis in Meditatione. **AFFECTIONES** igitur
 illæ undecim duplices sunt. Aliæ spectant
 bonum, ut amor, desiderium, gaudium, spes
 desperatio. Aliæ malum, ut odium, fuga,
 Tristitia, timor, Audacia, ira. Nam omnis
 potentia appetitiva naturaliter fugit ma-
 lum,

N 3 lum,

lum quod contrarium est bono naturaliter ab eadem ad amato. ORDO harum affectionum fere hic est simulatq; intellectus obtulit rem aliquam velut bonam & conuenientem, voluntas ilico ei consentit, & producit actum amoris & si non sit in eius potestate, succedit voluntas eam assequedi, qui actus dicitur desiderium. Quod si forte eandem assequatur, excitatur gaudium. Ac hi quidem actus tres voluntatis, vt vides, inter se differunt. nam desiderium est rei futuræ, & absentis; gaudiū verò semper est boni præsentis iam possessi. at amor est vtriusq; amamus enim & ea quæ nondum habemus, quia si non amarentur, nec desiderarentur. ac rursus amamus iam possessa, quia non oblectaremur in illis, nisi amaremus. Denique, si bonum appareat arduum, quod tamen obtineri possit, Desiderio accedit spes: at si non possit, Desperatio.

Actus verò qui circa malum versantur, hunc ordinem tenent. simulatq; malū voluntati oblatū est, nascitur in ea Odiū, quæ est auersio quædam à malo, si malum facile euitari possit, sequitur Fuga, si non possit, Timor. si verò videatur virib. posse expugnari, exurgit Audacia. at si omnino impendeat, nascitur Ira, & cupido vindicandi. Quod
 si ni-

si nihil efficere possit, sed succumbat malo irruenti misera voluntas affligitur & oritur in ea Tristitia, quæ affectionū est postrema.

Sex autem Actus, quos diximus proprios esse voluntati, sunt hi sequentes Primus in scholis appellatur VOLUNTAS, sed ut distinguatur à potentia, quæ idem nomen habet, vocabimus VOLITIONEM. Et hic est primus actus quæ voluntas post bonum aliquod ab intellectu propositum exerit, eo quod cognoscat sibi illud esse cōueniens. Secundus dicitur INTENTIO, & est affectus ille, quo homo prætendit bonū sibi propositū, sed vna cum mediis. Exempli gratiā sint ægri duo, quorū alter prætendit sanitatē, sed temperandā per medicinā, alter eandē, sed recuperandam per abstinentiā. Tertius dicitur ELECTIO, quo voluntas ex multis mediis pro libito seligit vnum, quod maximè cōducat suo fini, ut si alter ægrorum, seligat abstinentiam pro recuperanda sanitate, eo quod ex medicinis magnā solitus sit pati nauseam. Quartus est CONSENSVS, quo voluntas se determinat & applicat ad medium iam electum. Quintus est vsvs, quem nos possumus vocare APPLICATIONEM, quia est actus voluntatis, quo illa omnes potentias applicat ad perficiēdas suas operationes, ut

Intellectu ad considerandum, oculos ad videndum; pedes ad ambulandum, manus ad percutiendum. Sextus est *F R V I T I O*, qui est idem cum Gaudio supra nominato.

De modo excitandi actus Voluntatis, qui versantur circa bonum.

C A P. II.

DIXIMVS primum actum voluntatis circa bonum esse *Amorem*, quo consentit bono, illudque approbat, illi applaudit tanquam rei sibi conuenienti, nec longius progreditur. Hinc fit, verè dici, etiam improbos amare virtutem, quia iudicant rem bonam, eamque probant, sed non sunt solliciti de ea consequenda: non ab similes homini saturo, qui licet amet & probet lautos cibos, tamen eos sumere detrectat.

Hic amor in virtutem, & res pias (nam in Meditatione hæc quærenda sunt) nascitur ex sedula, attenta & frequenti earum consideratione. sicut natus est in corde prophetæ Davidis amor ardentissimus erga legem diuinam. *Quomodo, inquit, dilexi legem tuam Domine? sibi; respondet. Tot a die meditatio mea est.* Non igitur sufficit leuis aliqua cogitatio, & semel intra centum annos,

nos idq; perfunctoriè, vt vulgo dicitur, facta, ad hunc amorem excitandum, sed opus est consideratione assidua & profunda secundum S. Thomam Aquinatem.

II. DESIDERIVM secundus est voluntatis Actus, quo promouetur ad procurandum rem amatam Differt autem ab amore, quia amor tantum est quædam complacentia in bonum: desiderium verò adiungit alium actum positivum vt bonum consequatur. Quanquam verum est, quoties amor vehemens est, mox sequi desiderium velut eius primogenitum. Daud' ingenti ardebat amore æternæ gloriæ cum diceret. *Concupiscit, & deficit anima mea in atriâ Domini.* Inardesce ergo & tu amore in virtutem, nec dubita mox te flagraturum igne desiderii. Vbi adverte, si contingat te nullo accendi virtutis desiderio, vt minimum procures habere desiderium desiderandi illam, sicut habuit idem Daud in psalmo 118. *CONCUPISCVIT anima mea DESIDERARE iustificaciones tuas.*

Psal. 83.

III. Actus voluntatis est GAVDIVM, quo gaudet, fruitur, & acquiescit in re amata iam obtenta. vbi nota, etiamsi voluntas in hoc actu conquiescat in bono adepto, non tamen ideo desinere esse actum, gaudium

N s enim

enim illud quietis nomen obtinet, quia motus desiderii cessavit, post quem motum sequitur delectatio in re iam possessa. Res liquabit exemplo leporarii canis supra alato. Dum enim conspecto primum lepore se commouet & parat ad cursum, quia apprehendit tanquam bonum sibi conueniens, declarat Amorem: cum verò currit, ostendit Desiderium, quod diximus consistere in quodā motu. ac denique dum mordicus apprehendit, Gaudium, in quo cessat desiderium, & incipit actus delectationis.

IV. Actus est spes, quia ad consequendum bonum amatum sæpe satis non est illud amasse & desiderasse, sed etiam opus est alio fidēti & ardenti affectu ad bonum obtinendum, maximè quando in eo obtinendo aliqua occurrit difficultas, licet nō impossibilitas. & hic affectus est spes, quo fretus S. Paulus dixit *Omnia possū in eo, qui me confortat.*

V. est DESPERATIO, quæ subito excitatur, simulatque dictum bonum obtentu apparet impossibile, sicut contigit IVDÆ, qui à Satana deceptus, dum perpendit peccatum suum esse grauiissimum, & ideo nullum locum veniæ relictum, incidit in desperationem. Licet autem & hæc desperatio grande fuerit peccatum, tamen non semper peccatum est.

tum est, vt cum fures desperant se erepturos thesaurum, cum animaduertunt portas ita obfirmatas, vt impossibilis sit aditus. Et cū quondam Tyranni desperarunt se martyres adducturos ad sacrificandū idolis, eo quod viderent eos in atrocissimis tormētis perferendis non solum esse infractos, sed etiam lætissimos: quemadmodum accidit S. Laurentio illudenti tortoribus, & s. Tiburtio, qui cum nudis plantis premeret ardentēs prunas aiebat se calcare flores & rosas. Et S. Agatha cum duceretur ad supplicia, fatebatur se tam æquo animo ire, ac si iret ad nuptias.

De modo excitandi Actus voluntatis qui versantur circa malum.

C A P. III.

ET si Voluntas, vt dictum est naturaliter refugiat malum bono naturali repugnans, non tamen ita refugit malum morale, vt experientia doctus Apostolus affirmat his verbis. *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum.* Malum hoc loco vocatur, quod apprehēditur tanquam malum, licet reuera non sit tale.

Rom. 7.

I. **A**CTVS est OPIVM, quod non est aliud quam

Luc. 14.

quam displicentia quædam, vel aversio à malo. Pro malis autem ea omnia censere debemus, quæ nos retrahunt ab amore Dei super omnia, atque ideo odio prosequenda secundum cœlestia monita Christi saluatoris. In hunc sensum B. HIERONYMVS exponit illa verba Christi apud Lucam. *Qui non odit patrem suum, & matrem, & fratres & sorores, & filios: adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Et quia vera est MAXIMA, nemo laeditur nisi à seipso, debemus etiam odisse nos ipsos. Concitare autem possumus odiū in nos, considerādo primo quod Dominus ipse in allatis iam verbis ad id sit nos cohortatus, dicēs. *Adhuc autem & animam suam.* 2. respiciendo in præmiū apud B. Ioannem promissum. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* 3. perpendēdo, quoties caro nostra aditum obstruxerit Spiritui sancto: sicut possimus omnes dicere cum S. Paulo. *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.*

Rom. 7.

II. ACTVS est FUGA, desiderio oppositus. Sicut enim cum amor est vehemens, mox nascitur desiderium, sic cum odium peccati est magnum, mox oritur affectus FUGÆ, si res facilis sit, nā si ardua sit, obrepit TIMOR.

III. ACTVS

III ACTVS est TIMOR qui vt dixi, obrepit, cum malum tam graue occurrit vt videatur expugnari non posse Iuuabit nos ad timendum castigationes diuinas, si cōsideremus, quod Dominus hunc timorem apud Mat- *Matt. 10.*
 thæum nobis consuluerit. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam, id est, in gehennam; qui sunt obnoxii peccato mortali: vel in Purgatorium, qui veniali. cuius poenę quoq; sunt acerbissime iuxta illud apud Iob. Misereamini mei, misereamini mei, *Iob. 19.* salte vos amici mei, quia manus Domini tetigunt me.* Deinde iuuabit etiam ad eundem timorem, si perpendamus, quam grauitate Dominus homines castigat propter peccata, vt totum mundum diluio, & quinque vrbes incendio. Debet quoq; pietatis studiosus & religiosus timere spirituales castigationes, quibus DEVS solet punire ignauos & tepidos, de quibus fusius infra.

IV. ACTVS est A V D E R E, quo affectu utimur, cum malum impendens est magnum & arduum, sed tamen quod superari queat. Atq; hic actus homini spiritali est necessarius: difficile enim est seipsum vincere, & cōtra naturam ad recreationes & commoditates

ditates pronam perpetuo pugnare. *Nemo enim,*

Eph. 5. *ut scribit Apostolus, carnem suam in-*

Eccl. 2. *quam odio habuit, sed eam fouet & nu-*

trit. Hanc difficultatem fortasse innuit Sa-

lomon, cum in Ecclesiastico dicit: *Cogitavi*

in corde meo ABSTRAHERE carnem meam à

Sino. Vox enim illa significat abstractionem

violentam. Hanc audaciam in corde

suo sentit Apostolus, cum scriberet ad Phi-

Phil. 4. *lipp. Omnia possum in eo, qui me confortat.*

V. Est IRA, & est voluntas acceptam iniu-

riam vindicandi. Et quoniam quicumq; pec-

cat, sibi iniuriam facit, & se offendit, iuxta

Mat. 10. illud B. Matthæi: *Inimici hominis domestici*

eius. ideo quilibet tenetur castigare seipsū,

& iniuriam sibi factā vindicare. Nam si vera

est maxima Aristotelis, *Contraxiorū candem*

esse disciplinā, Et illa B. Gregorii sententia:

S hom.
30. in E-
uang.

Signum dilectionis exhibitio est operis, debet

quiuis re ipsa quoq; per affectum iræ demō-

strare odium amorī contrariū. Hinc enim

tot sancti commoti sunt ad tātam seuerita-

tem ieiuniorū, ciliciorum flagellorum toto

vitæ tempore continuandam. Hinc S. Ma-

ria Magdalena etiam si ex ipsius Dei ore au-

disset sibi omnes præteritæ vitæ lapsus con-

donatos, tamē in vindictam eorum, tam a-

speram, tamq; diuturnā pœnitentiā vsq; ad

extremum vitæ spiritū egit. Prodest quoq;

ad con-

ad concitandam hanc piam indignationem in nos si consideremus, peccatis nostris offensam esse diuinam maiestatem, tam bonam, largam, potentem & liberalem, quæ tot beneficiis nos totos sibi deuinxit

VI. & extremus Actus est TRISTITIA, quæ est cruciatus quidam & dolor in animo obortus, tum ob scelera commissa, tum quod ea non debita seueritate, quam feruens prudentia & discretio postulet, in hoc mundo castigemus. Ad obtinendum autem primum, id est dolorem de peccatis commissis, non parum iuuabit, si foeditatem eorum consideres, & in quam miserabilem statum, ex quo tuis viribus in æternum emergere non queas, te vltro deturbaris. Deinde si perpèdas sola peccata tua causam dedisse morti filii Dei, cum Pater æternus per Isaiam dicat. *Propter scelus populi mei percussit eum.* Quoniam verò sub *Isa. 53.* hoc doloris affectu, continetur quoque affectus cõpassionis, dicam breuiter aliquid de ipsa. Primum ergo dico, hunc maximè optari ab his, qui meditatur de passione factatissima Christi crucifixi nec mirum, quia illum exigit ipse à nobis apud Ieremiam clamans: *Thren. 1.*
O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, sicut est dolor, sicut dolor meus.
 Et e contrario lamentatur in Psalmis de defectu huius affectus. *Sustinui, quia simul* *Psal. 68.*

mecum contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inuenit.

*HANC compassionem excitare solent considerata sedulo circumstantiæ hæc Quis Quid, Quare, Pro quibus, & quantum &c. Christus passus sit. Et si hæc non sufficerent, sequi potes consilium B. Bonauenturæ ita scribentis *Facies tibi vnum bonum flagellum non multum afflictiuum, & non nimis leue, & in abscondito egregiè te flagella, non parcet corpori, donec bene fuerit perfusum dolore. Et tunc, cum illo senties dolores, ad Christum passum dirige cogitatum tuum. Et non dubites, quod istud remedium multum valet, quia per passionem addiscit homo compati patienti.**

ILLUD deniq; monendum restat, cum voluntas sit potentia spiritalis, & non corporalis, dictos affectus non sentiri sensibilitèr, sicut sentiuntur in appetitu sensitiuo, qui est corporalis & materialis. Quanquam negandum non est, ob arctissimum vinculum, quo colligatæ sunt duæ illæ potentie nonnunquam euenire, vt cum vehementes sunt affectus; altera alteram vicissim commoueat. Hinc est vt ingens lætitia animi prouocet risum, & contra mœstitia gemitum & planctum. Talis affectus excitatus est in animo B. Petri, quando recordatus est sui lapsus.

lapsus. nam, vt est apud B. Matthæum, *exiit Matt. 26*
foras, & fleuit amarè. Sed & illud scire te vo-
 lo tristitiam nobis oboriri non solū ex ma-
 lo quod incurrimus, sed etiam ex boni, in-
 uentia cetera, & impedimentis obiectis, quo-
 minus bono sperato frui possimus.

*Qui horum affectuum conueniant cui-
 que statui vitæ spiri-
 tualis.*

C A P. IV.

NON dubium est affectum DOLORIS pro-
 prium esse Incipientium, quia versamur
 in via Purgatiua, cuius exercitium præfigu-
 ratum est in Iob quando vulneratus sede-
 bat in fimo. *Egressus, inquit scriptura, Sa. Iob. 2.*
tham à facie Domini, percussit Iob huncere pes-
simo à planta pedis & usque ad verticem eius, quo-
testa saniem radebat sedens in sterquilinio. vbi
 VOX SEDENS significat longiorem moram, vt
 intelligat Incipiēs se, debere in sterquilinio
 mortificationis & purgationis suorū pec-
 catorum non breui tempore, sed longiori
 immorari, donec pœnitentiæ dolore om-
 nem superioris vitæ squalorem abarserit,
 perturbationesque animi pristinas, & malas
 O incli.

inclinaciones coercuerit, prauosq; habitus extirparit.

PRÆTEREA indubitatum est GAVDII affectum esse proprium PERFECTORVM, qui merito post superatam horridam penitentia hyemem, primi veris amoenitate & florida æstate perfruuntur. PROFICIENTES, quoniam medium obtinent, merito nunc dolore se deprimunt, nunc gaudio extolluntur.

Si percundere quantum t. mpus tribuendum sit triplici illi vitæ, purgatiuæ, illuminatiuæ, & perfectiuæ? Respondeo, Purgatiuam durare, donec prauorum habituum, passionumq; inordinatarum vulnera, pus omne & sordes eiiciant. Cauere autem debet incipiens ne admodum dedat se aucupandis contemplationis solatiis, & delitiis, ni p. imum bene sit purgatus & nictus: quia exitus eius infestus, vt postea ostendemus. Deinde non expers esset temeritatis. *Humilis enim, inquit CAIETANVS in S. Thomam, non attentat inchoans ea, qua perfectorum sunt, & multi incipientes in via Dei statim ad contemplationis quietem student volare. In quo non solum imprudenter,*

22. q. 161
art. 2.

sed superbe agunt, non mensurantes se ipsos, & vehementer errant, ac periculose. Debent enim prius domare proprias passiones, ac operationes exteriores, & post frequentes victorias in campo subactis hostibus, in montem quietæ contemplationis ascendere.

Non tamen existimandum est, superbe vel temerè eum agere, qui conaretur eodem tendere, ordine debito seruato, vt si post viam purgati, iam confectam, progrediatur ad illuminatiuam, eaque decuria adspiret ad perfectiuam. *Vitiosum* esset, inquit S. Thomas, & presumptuosum, quod aliquis ^{22. q. 130} in actu imperfecte virtutis existens attentaret ^{art. 5. ad.} statim assurgat ea, quæ sunt perfecta virtutis. ^{1.} Sed si quis ad hoc tendat, vt proficiat in virtutem perfectam, hoc non est presumptuosum nec vitiosum. Et faciebat Apostolus, dicens. *Quæ retro sunt obliuiscens, ad interiora me extendo, scilicet per continuum profectum.* nempe de gradu in gradum saliendo, do- ^{Phil. 3.} nec pertingat ad fastigium. Atque vt notat ibi bene Caietanus, potest cum laude aliquis imperfecta licet virtute præditus aspirare ad exercendum actum intensum & magnum perfectæ virtutis, si propria industria ad sit virtus diuina. Addit S. Thomas

Deum nonnullis sanctis propter eximie sue
 conuersionis initium perfectam imperti-
 uisse caritatem, *quod est vinculum perfectio-
 nis*. Quales etiam subito potuerunt dul-
 ci Contemplationis gaudio perfrui, vt per-
 fruiti sunt. S. Antonius, S. Benedictus, S.
 Franciscus aliique multi sancti. Quisquis
 ergo initio conuersionis suæ simili cari-
 tatis dono dignus fuerit factus, poterit
 etiam se totum dare cœlestibus
 Contemplationis de-
 litiis,



T R A